

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กร
ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2
The Relationship between the Role of School Administrators and
Organizational Culture for School Administration under
Phayao Primary Educational Service Area Office 2

กัญญารัตน์ ดีขันคำ¹ คทาเทพ จันทร์เจริญ² วีรพันธ์ ศิริฤทธิ์³
Kanyarat Deekhankham, Katatap Chanjarean, Weeraphan Siririth

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 (2) ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 36 คน ครูผู้สอน จำนวน 266 คน รวม 302 คน สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ 1) บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของนักเรียน 2) บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน และ 3) บทบาทในฐานะผู้ประเมิน กับ บทบาทในการกำหนดตาราง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ บทบาทในการมอบหมายงาน

2. วัฒนธรรมองค์กรในการบริหารในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความไว้วางใจและเชื่อมั่น 2) การตัดสินใจ 3) ความเป็นเลิศ ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ เป้าประสงค์ของสถานศึกษา

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ในระดับสูง กับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา

Received: 2025-09-02 Revised: 2025-09-24 Accepted: 2025-09-27

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Master of Education Program in Educational Administration Graduate School, Chiangrai College. E-mail: Deekhankham@gmail.com

² อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College E-mail: katatap@crc.ac.th

³ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College Corresponding author E-mail: Dr.W. siriirth@gmail.com

คำสำคัญ (Keywords) : บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา; วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา;
การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This article aimed to (1) study the roles of the school administrators under the Office of the Basic Education Commission, Phayao district 2; (2) study their organizational culture and (3) study the relationship between the roles of the school administrators and their organizational culture at the school administration. This study utilized a quantitative sample of 302 students, consisting of 36 school administrators and 266 teachers. The sample consisted of stratified and simple random sampling using lottery. The research instrument was a questionnaire data were analyzed using frequency distributions, percentages, means, standard deviations, and Pearson's product moment correlation tests.

The results revealed that:

1. The roles of the school administrators were considered high overall with the consideration of each item individually. The top three items ranked by their highest mean scores were: 1) the role as a student discipline enforcer, 2) the role in reviewing internal policies and procedures, and 3) the role as an evaluator and the role in setting schedules, which all had the same mean scores. The item with the lowest mean score was the role in delegating tasks.

2. The overall organizational culture at the school administration was at a high level. When considering each item, the top three items ranked by their highest mean scores were: 1) trust and confidence, 2) decision-making, and 3) excellence. The item with the lowest mean score was the objectives of the school.

3. The analysis of relationship between the role of school administrators and organizational culture in school administration revealed a strong correlation. Specifically, the role of school administrators was found to be highly associated with the organizational culture within school administration.

Keywords: the roles of school administrators;
the organizational culture at the school administration;
Educational institution administration

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการมีเป้าหมายเพื่อสร้างเอกภาพและประสิทธิผลตามหลักธรรมาภิบาล สามารถบูรณาการยุทธศาสตร์และแผนงานให้เกิดความคุ้มค่าและตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมระบบกำกับติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ แนวทางดำเนินการประกอบด้วย การปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงโดยเน้นประโยชน์ของผู้เรียน จัดกลไกบริหารจัดการ

การศึกษาในระดับพื้นที่ที่เหมาะสม และเร่งรัดการกระจายอำนาจด้านวิชาการ งบประมาณ และบุคลากร รวมถึงเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574 ได้จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2545) รวมทั้งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีบทบาทเพิ่มขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงทำหน้าที่แทนสถานศึกษาในฐานะนิติบุคคลตามภารกิจเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 2)

สถานศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่นำเอานโยบายการศึกษาไปปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน และขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยถือเป็นกลไกสำคัญต่อคุณภาพผลลัพธ์ของการศึกษา ผู้บริหารยุคใหม่ต้องมีความรู้ความสามารถ และทักษะการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ชัยยนต์ เพาพาน, 2560: 303) บทบาทหน้าที่รวมถึงการควบคุม ดูแลบุคลากรให้ปฏิบัติตามนโยบายและกฎระเบียบ ส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548: 17) รวมทั้งการเป็นผู้นำทางวิชาการ จัดการแบบมีส่วนร่วม ประสานเครือข่ายสนับสนุนทรัพยากร และสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร (ธีระ รุณเจริญ, 2554: 36) อีกทั้งต้องสนับสนุนการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านนวัตกรรม สารสนเทศ เทคโนโลยี และทักษะชีวิต (ชยพล พานิชเลิศ, 2564: 51–53) เพื่อให้การบริหารทรัพยากรการศึกษามีประสิทธิภาพและสมดุล (บรรจง ลาวะลี, 2560: 206)

องค์กรการศึกษาที่เข้มแข็งต้องอาศัยวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจนและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เน้นคุณภาพและมาตรฐานร่วมกัน เพื่อให้บุคลากรมีจิตสำนึกและเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและแก้ปัญหาได้ทันที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555: 6) วัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมกับงานยังเป็นปัจจัยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เนื่องจากเป็นสิ่งที่เลียนแบบได้ยาก (กัญญา ศิริสกุล, 2553: 15) ผู้บริหารจึงต้องมีความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กรและบริหารให้สอดคล้องกับลักษณะงาน (ชนิดา จิตตฤทธะ, 2560: 312–313) สำหรับสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์กรทำหน้าที่เป็นเข็มทิศนำทางให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน มีผลต่อพฤติกรรม ค่านิยม และความร่วมมือของสมาชิกทุกระดับ (จิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์, 2553: 11) การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีในสถานศึกษาไม่เพียงแต่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารและการจัดการเรียนการสอน แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จในระยะยาวของสถานศึกษา ซึ่งในปัจจุบันมีข่าวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ในเรื่องของการทำผิดวินัย ผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมถึงการประพฤติปฏิบัติตนที่ไม่เหมาะสมในหลากหลายเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและหน้าที่ของวัฒนธรรมที่มีอยู่ในจิตใจ ทำให้สมาชิกแสดงเจตนาออกมาโดยที่มีภาวะผู้นำและสมาชิกภาพของโรงเรียนเป็นสิ่งที่สร้างและธำรงรักษาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษานั้น

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา มากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นสารสนเทศในการวางแผนและพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานต้นสังกัด สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยมุ่งศึกษาถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Derrick Meador ประกอบด้วย 9 ด้าน ได้แก่ บทบาทในฐานะผู้นำ (Role as school leader) บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของนักเรียน (Role in Student Discipline) บทบาทในฐานะผู้ประเมิน (Role as Teacher Evaluator) บทบาทในการพัฒนาการดำเนินงานและการประเมินโครงการ (Role in Developing, Implementing, and Evaluating Programs) บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน (Role in Reviewing Policies and Procedures) บทบาทในการกำหนดตาราง (Role in Schedule Setting) บทบาทในการจ้างครูใหม่ (Role in Hiring New Teacher) บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์ (Role in government and community relations) บทบาทในการมอบหมายงาน (Role in assignment) และ วัฒนธรรมองค์กรในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของตามแนวคิดของ Patterson 10 ด้าน ได้แก่ เป้าประสงค์ของสถานศึกษา (principle of organization purpose) การเสริมพลังอำนาจ (principle of empowerment) การตัดสินใจ (principle of decision making) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา (principle of belonging) ความไว้วางใจและเชื่อมั่น (principle of trust and confidence) ความเป็นเลิศ (principle of excellence) การยอมรับนับถือและการให้รางวัล (principle of recognition and reward) ความเอื้ออาทร (principle of caring) ความซื่อสัตย์สุจริต (principle of integrity) และ ความหลากหลาย (principle of diversity)

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,397 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 165 คน และ ครู 1,232 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนแยกรายอำเภอในสังกัด ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารจำนวน 36 คน และครูจำนวน 266 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในปีการศึกษา 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าปรับปรุงและดัดแปลงจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (check list) ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึก ความพึงพอใจ หรือความคิดเห็นที่สะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึก ความพึงพอใจ หรือความคิดเห็นที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ประสานงานกับสำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยเชียงราย เพื่อทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 และผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอเก็บข้อมูลพร้อมส่งแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาและคณะครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ จำนวน 302 ฉบับ

3.3 ผู้วิจัยติดต่อขอรับคืนแบบสอบถามและตรวจนับจำนวนและความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา โดยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 117)

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 117)

4.4 หาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) แล้วนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553: 138)

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์มี ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 ภาพรวมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ด้านภาพรวม เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.288$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของนักเรียน ($\bar{X}=4.315$) บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน ($\bar{X}=4.304$) บทบาทในฐานะผู้ประเมิน กับ บทบาทในการกำหนดตาราง ($\bar{X}=4.294$) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ บทบาทในการมอบหมายงาน ($\bar{X}=4.253$) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ด้านภาพรวม

ข้อที่	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{x}	S.D.	ระดับ บทบาท	อันดับ
1	บทบาทในฐานะผู้นำ	4.264	0.216	มาก	8
2	บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของนักเรียน	4.315	0.233	มาก	1
3	บทบาทในฐานะผู้ประเมิน	4.294	0.249	มาก	3
4	บทบาทในการพัฒนาการดำเนินงานและการประเมินโครงการ	4.293	0.258	มาก	5
5	บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน	4.304	0.264	มาก	2
6	บทบาทในการกำหนดตาราง	4.294	0.255	มาก	3
7	บทบาทในการจ้างครูใหม่	4.285	0.223	มาก	7
8	บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์	4.289	0.208	มาก	6
9	บทบาทในการมอบหมายงาน	4.253	0.239	มาก	9
	รวมเฉลี่ย	4.288	0.169	มาก	

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 ภาพรวมของวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.284$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความไว้วางใจและเชื่อมั่น ($\bar{X}=4.301$) การตัดสินใจ ($\bar{X}=4.297$) ความเป็นเลิศ ($\bar{X}=4.295$) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ เป้าประสงค์ของสถานศึกษา ($\bar{X}=4.253$) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ด้านภาพรวม

ข้อที่	วัฒนธรรมองค์กรในการบริหาร	\bar{x}	S.D.	ระดับวัฒนธรรมองค์กร	อันดับ
1	เป้าประสงค์ของสถานศึกษา	4.253	0.251	มาก	10
2	การเสริมพลังอำนาจ	4.267	0.236	มาก	8
3	การตัดสินใจ	4.297	0.188	มาก	2
4	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา	4.294	0.200	มาก	4
5	ความไว้วางใจและเชื่อมั่น	4.301	0.219	มาก	1
6	ความเป็นเลิศ	4.295	0.203	มาก	3
7	การยอมรับนับถือและการให้รางวัล	4.285	0.203	มาก	5
8	ความเอื้ออาทร	4.258	0.221	มาก	9
9	ความซื่อสัตย์	4.279	0.226	มาก	6
10	ความหลากหลาย	4.268	0.207	มาก	7
	รวมเฉลี่ย	4.284	0.140	มาก	

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 ระดับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับ ภาพรวมของวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา $r = .830$ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ส่วนในรายด้านพบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางทุกด้านยกเว้นด้านการเสริมพลังอำนาจ มีความสัมพันธ์ในระดับสูง แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวม กับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2

วัฒนธรรมองค์กรในการบริหาร	r	p	ระดับความสัมพันธ์
1. เป้าประสงค์ของสถานศึกษา	.561**	.000	ปานกลาง
2. การเสริมพลังอำนาจ	.709**	.000	สูง

วัฒนธรรมองค์การในการบริหาร	r	p	ระดับความสัมพันธ์
3. การตัดสินใจ	.557**	.000	ปานกลาง
4. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา	.550**	.000	ปานกลาง
5. ความไว้วางใจและเชื่อมั่น	.502**	.000	ปานกลาง
6. ความเป็นเลิศ	.526**	.000	ปานกลาง
7. การยอมรับนับถือและการให้รางวัล	.576**	.000	ปานกลาง
8. ความเอื้ออาทร	.401**	.000	ปานกลาง
9. ความซื่อสัตย์	.536**	.000	ปานกลาง
10. ความหลากหลาย	.489**	.000	ปานกลาง
ภาพรวม	.830**	.000	สูง

** $p \leq .01$

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์การในการบริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ผู้วิจัย อภิปรายผล ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ด้านภาพรวมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของนักเรียน ในด้านการกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติ ที่ชัดเจน ทั้งยังใฝ่เรียนรู้ มีเหตุมีผล รักษาคำพูดเป็นคนที่พร้อมจะปรับปรุงและแก้ไขการปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆให้ดียิ่งขึ้นโดยเฉพาะเรื่องที่จะส่งผลต่อผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของสิรินภา จงทามา (2560) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิษฐ์ เขต 2 มีบทบาทในการส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ด้านการนิเทศการสอน 3) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ความสะดวก 4) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และยังคงคล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของขวัญจิต เปี่ยมปราณี (2559: 91-94) พบว่า โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูและข้าราชการครูเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การวางแผนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูกำหนดแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาผู้เรียน และผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดให้มีการประชุมครูในการวางแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน 2) ด้านพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง โดยผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนและนิเทศติดตามการใช้แผนการสอน อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษาส่งครูเข้ารับการอบรม สัมมนา เรื่อง การรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อชุมชน

2. ผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การด้านการเสริมพลังอำนาจมีค่ามาก ผู้บริหารมอบภาระรับผิดชอบการปฏิบัติงานและการตัดสินใจอย่างอิสระให้กับครู ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาความสามารถ สร้างแรงจูงใจในการทำงาน และยังจัดสรรทรัพยากรต่างๆในการปฏิบัติงานให้กับครูอย่างเท่าเทียม ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของวัลลภ บุตรเกตุ (2562: 86-87)

พบว่า 1) โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับดังนี้ การยอมรับ ความเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์สุจริต ความหลากหลายของบุคลากร เป้าประสงค์ขององค์กร การมอบอำนาจ ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ความไว้วางใจ ความมีคุณภาพ การตัดสินใจ 2) ความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ เรียงลำดับดังนี้ ทางสงบ ครอบคลุมดี ความรู้เข้าใจงาน ใช้เงินเป็น สังคมดีสุขภาพดีการผ่อนคลาย 3) วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ระดับค่อนข้างสูง และยังคงคล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของบุญเดือน จามะรี (2560: 62-65) ได้ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การตัดสินใจความมุ่งประสงค์ของโรงเรียน ความซื่อสัตย์สุจริต

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับภาพรวมของวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 ส่วนในรายด้านพบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางทุกด้านยกเว้นด้านการเสริมพลังอำนาจ มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาทที่สำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้กับครู โดยมีการมอบหมายงานที่น่าสนใจ ทำหายความสามารถให้ครูอยู่เสมอ และมอบการตัดสินใจอย่างอิสระให้กับครู สร้างแรงจูงใจในการทำงานที่เกิดประโยชน์ให้กับองค์กรให้แก่ครู ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของลิขิต เศรษฐบุตร (2551) พบว่า ผลการวิเคราะห์บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษา และครูผู้สอน ทั้ง 5 ด้าน โดยวิเคราะห์เป็นรายด้านและแยกวิเคราะห์ตามประสบการณ์ พบว่า บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และยังมีผลคล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของปฐมภรณ์ ฤทธิกันโต (2559: 69-84) พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์วัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนชลราษฎรอำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ความมุ่งประสงค์ของโรงเรียน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน การตัดสินใจ การมอบอำนาจ ความไว้วางใจ การยอมรับ ความมีคุณภาพ ความเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์สุจริตและความหลากหลาย ของบุคลากร และวัฒนธรรมโรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนชลราษฎรอำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

งานวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมส่วนใหญ่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรประพฤติปฏิบัติได้แก่ บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของนักเรียน บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายในและบทบาทในฐานะผู้ประเมินกับบทบาทในการกำหนดตาราง ส่วนด้านวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ความไว้วางใจและเชื่อมั่น การตัดสินใจ ความเป็นเลิศ และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารสถานศึกษาที่ดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดวางนโยบาย ยุทธศาสตร์ โครงการในการส่งเสริมและพัฒนาบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาบทบาทของตนเอง และทำการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวัดนัยธรรมองค์กรในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2

2.2 ควรมีการศึกษายุทธศาสตร์ในการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญญา ศิริสกุล. (2553). บทบาทของนักประชาสัมพันธ์ในประเทศไทย. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ขวัญจิต เปี่ยมปราณี. (2559). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาข้าราชการครูตามมาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3**. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์. (2553). **ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนิดา จิตตรุทธะ. (2560). **วัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชยพล พานิชเลิศ. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. **วารสารมหาจุฬานาครธรรม์**. 8(1): 45-57.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2560). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติครูศาสตร์ ครั้งที่ 1 วันที่ 28 กรกฎาคม 2559** (หน้า 303). ภาพสินธุ์: มหาวิทยาลัยภาพสินธุ์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์โปรเกรสซิฟ.
- ธีระ รุญเจริญ. (2554). **กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: ข้างฟ้าง.

- บรรจง ลาวะลี. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 6(2): 206-215.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเตือน จามะรี. (2560). วัฒนธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปฐมาภรณ์ ฤทธิ์กันโต. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนชลราษฎรอำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). **พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ลิขิต เศรษฐบุตร. (2551). ศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- วัลลภ บุตรเกตุ. (2562). วัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). **แนวทางเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร สพฐ. OBEC**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สิรินภา จงทามา. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนเอกชนในกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

